

Følgebrev til omlægningsplanen for Lokal Trepert Smålandsfarvandet

Kære kommunalbestyrelse / byråd

Den Lokale Trepert Smålandsfarvandet fremlægger hermed en samlet omlægningsplan for hovedvandoplandet Smålandsfarvandet.

Planen er resultatet af et grundigt samarbejde mellem Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Naturstyrelsen og kommunerne.

På mødet den 14. august 2025 godkendte vi i Den Lokale Trepert planen med dens forslag til skitseprojekter til omlægning af arealer til fremme af miljø- og naturformål.

Treparten indstiller, at kommunalbestyrelsen/byrådet principvedtager planen og dermed igangsætter arbejdet med at realisere denne. Den Lokale Trepert vil følge processen med omlægningsindsatsen i de kommende år og i nødvendigt omfang opdatere planen. Dette gælder ikke mindst i forhold til udtagning af arealer til skov og naturformål.

Formålet med følgebrevet og det medfølgende notat er at give indblik i arbejdsprocessen og overvejelserne bag omlægningsplanen.

Vi i treparten håber, at planen vil blive godt modtaget, og at alle parter vil fortsætte det vigtige samarbejde om at opnå et renere havmiljø, en styrket biodiversitet og et betydeligt bidrag til reduktionen af CO₂-udslippet i Danmark, samt at vi sikrer rammer for en bæredygtig omstilling af landbruget, så Danmark også i fremtiden har et konkurrencedygtigt og attraktivt landbrugserhverv.

Med venlig hilsen

Den Lokale Trepert Smålandsfarvandet v/ repræsentanterne udpeget af Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Naturstyrelsen og kommunerne

Den 14. august, 2025

Arbejdet med omlægningsplanen for Smålandsfarvandet 2025

I det følgende giver vi et indblik i den arbejdsproces og de overvejelser, der ligger til grund for den færdige omlægningsplan.

Omlægningsplanen bidrager til at opfylde indsatskravene for hovedvandoplandet Smålandsfarvandet og indtænker synergieffekter på de udpegede arealer. En omlægningsplan er for et helt hovedvandopland, men er inddelt i delvandoplande. Hvert delvandopland har et reduktionsmål for kvælstof og et potentiale for lavbundsjord.

For skovrejsning og natur er der kun sat nationale mål, men planen vil også skulle bidrage hertil. Det bemærkes, at der er overlap imellem målene, da lavbundsområder og urørt skov kan blive til natur.

Omlægningsplanen for Smålandsfarvandet giver et samlet overblik over indsatskravene og graden af målopfyldelse i hovedvandoplandet; de enkelte delvandoplande; og på kommuneniveau.

Planen lever op til indsatskravene for kvælstofreduktion i vores hovedvandopland og omfatter egnede skitseprojekter til udtagning af:

- Arealer med henblik på kvælstofreduktion
- LavbundsJORde, som bidrager signifikant til det nationale mål
- Arealer med særligt naturpotentiale og mulighed for at sammenbinde eksisterende naturområder

Identifikationen af arealer egnet til natur og skovrejsning fortsætter på landsplan i 2026, hvorfor der vil være opfølgende planlægning i Den Lokale Trepert.

I det følgende beskriver vi arbejdsprocessen, planens rammer og indhold samt vigtige emner og forhold, vi ønsker at fremhæve.

1. Arbejdsprocessen i Lokal Trepert Smålandsfarvandet og omlægningsplanens indhold

Den Lokale Trepert har mødtes fem gange fra februar til august 2025 med høj deltagelse og stort engagement. Samarbejdet har været præget af åbenhed, faglighed og vilje til at finde fælles løsninger – også om emner alle ikke umiddelbart har været enige om.

Arbejdet i treparten blev understøttet af et tæt samarbejde mellem fagmedarbejdere fra kommunerne, Naturstyrelsen og udtagningskonsulenterne samt ledere på vand- og naturområdet. Et fællessekretariat i Næstved Kommune bistod med mødeplanlægning, koordinering, fremdrift og kontakt til fagmedarbejderne i kommunerne.

Fagmedarbejderne har samarbejdet om at finde de skitseprojekter, der indgår i planen. Undervejs i processen har treparten fået viden om og indblik i de tekniske aspekter af omlægningsindsatsen gennem oplæg og én ekskursion.

Lokal Trepert Kalundborg og Lokal Trepert Smålandsfarvandet deler ansvaret for kystvandoplandet for Jammerland Bugt og Musholm Bugt. Derfor har fagmedarbejderne i de to treparter undervejs samarbejdet om at fordele det geografiske område på en måde, så indsatskravet så vidt muligt er fordelt svarende til trepartens andel af det samlede areal. Samtidig har vi arbejdet for at koordinere, så vores arbejdsprocesser hænger godt sammen.

Til sidst er det værd at bemærke, at Holbæk og Kalundborg Kommune kun har mindre arealer i hovedvandoplandet for Smålandsfarvandet. Derfor har deres politiske repræsentanter været skriftligt orienteret samt deltaget i møderne i den Lokale Trepert efter behov – og ikke fast – for at sikre, at deres interesser bliver hørt, uden at bruge unødige ressourcer.

Ligeledes har Køge og Lejre Kommune meget begrænsede arealer i hovedvandoplandet for Smålandsfarvandet bestående af skov. Derfor har kommunerne hverken udpeget repræsentanter eller været orienteret om trepartens arbejde. Omlægningsplanen indeholder *ikke* skitseprojekter i Køge og Lejre Kommune.

Omlægningsplanens rammer og indhold

Omlægningsplanen er udarbejdet med IT-værktøjet MARS og rummer projekter på forskellige stadier fra skitseprojekt på idéniveau til projekter, der allerede har fået tilsagn om økonomisk støtte.

Når et skitseprojekt fremgår af omlægningsplanen, er det ikke bindende for hverken lodsejere eller kommune, men skal forstås som et potentielt arealomlægningsprojekt, der skal undersøges nærmere i tæt dialog med de enkelte lodsejere, når omlægningsplanen skal realiseres. En lodsejer er således ikke forpligtet til at gå med i et projekt eller til selv at gennemføre arealomlægningen.

Omlægningsplaner skal omfatte udtagning af kulstofrige lavbundsjorder, etablering af vådområder, minivådområder, skovrejsning, ekstensivering og andre arealbaserede omlægningsindsatser, der bidrager til målet om at skabe mindst 20 procent beskyttet natur på landsplan, herunder potentialer for store sammenhængende naturområder.

Nationalt skal omlægningsplanerne samlet set bidrage til at:

- Reducere kvælstofudledningen med 13.800 ton gennem arealomlægning og ekstensivering.
- Udtage 140.000 hektar kulstofrige lavbundsjorder for at reducere CO₂-udledning.
- Etablere 250.000 hektar ny skov heraf 100.000 hektar urørt skov.
- Skabe mere og sammenhængende natur samt styrke biodiversiteten.

I 2025 har fokus nationalt været på indsatsbehovene knyttet til kvælstofreduktion og udtagning af kulstofholdige lavbundslande. I denne omlægningsplan er der også lagt arealer ind med et stort potentiale for at sammenbinde og etablere værdifulde naturområder.

Der er ikke fastsat lokale mål for skovrejsning og natur, men de indgår i den nationale politiske aftale. På landsplan er målet 250.000 hektar ny skov heraf 100.000 hektar urørt skov og mindst 20 procent beskyttet natur. Vi forventer, at der i løbet af det kommende år vil blive angivet potentialer for skovrejsning og naturområder, som kan bruges til at vurdere, i hvilket omfang vores område kan bidrage til at opfylde de nationale mål.

Omlægningsplanen og anden planlægning i kommunerne

Omlægningsplaner er dynamiske projektkataloger, der viser vejen til målindfrielse. Omlægningsplanen skal derfor ikke i offentlig høring på samme måde som en lokalplan. Når kommunen skal give tilladelse til at etablere det enkelte projekt, vil der være en offentlig høring.

Alle udpegede skitseprojekter i omlægningsplanen er screenet for væsentlige arealkonflikter med eksisterende planlægning i kommunerne.

Indtil planen er målopfyldt, bør kommunerne tage hensyn og undgå at disponere arealerne i skitseprojekterne til anden anvendelse. Implementeringen af omlægningsplanen kan have betydning for en senere opdatering af kommuneplanen.

2. Emner der har været vigtige for Den Lokale Trepert

I dette afsnit fremhæver vi en række emner, der har været særligt vigtige for Den Lokale Trepert i arbejdet med at udforme omlægningsplanen.

Målet for Den Lokale Trepert har været at opnå konsensus om en robust omlægningsplan, der afspejler indsatskravene og hensigterne i de nationale politiske aftaler samt indtænker synergieffekter på de udpegede arealer. Arbejdet bygger på en række principper, som har guidet processen.

Synergieffekter

Planen er udarbejdet med fokus på at skabe mest mulig værdi på de enkelte arealer – fx ved at kombinere natur, klima og kvælstoffjernelse. Derfor identificerede treparten tidligt en række *synergiparametre*, som teknikerne har brugt til at finde egnede skitseprojekter med potentiale for at skabe synergier og undgå arealkonflikter.

Eksempler på synergiparametre er *drikkevandsbeskyttelse*, *sammenbinding af naturområder* og *klimatilpasning*. Den samlede liste over synergiparametre og deres definitioner findes i bilaget *Skabelon - Synergiparametre til vurdering af arealomlægningsprojekter*.

Treparten vil fortsat arbejde aktivt for at skabe synergier i skitseprojekterne efter principvedtagelsen af omlægningsplanen. Der arbejdes desuden på en model, hvor treparten får en regelmæssig status på kommunernes implementering af planen og kan anbefale justeringer.

Lodsejer- og borgerinddragelse

Den Lokale Trepert betragter lodsejerinddragelse som en løbende proces og er undervejs kommet med anbefalinger til kommunerne.

Kommunerne har grebet lodsejerinddragelsen forskelligt an. I foråret udsendte de fleste kommuner et generelt informationsbrev til lodsejerne, og flere kommuner har holdt borgermøder og større oplandsmøder for lodsejere i samarbejde med Landbrug & Fødevarer og Danmarks Naturfredningsforening.

I sensommeren 2025 har kommunerne taget kontakt til de berørte lodsejere, hvilket skete primært via et nyt orienterende brev. I efteråret tilbyder nogle kommuner åben konsultation for dem, der ønsker mere information om konkrete projekter på deres jord, mens andre inviterer til oplandsmøder. Alle lodsejere bliver inddraget, når projektlederne begynder at arbejde med de konkrete skitseprojekter eller interesseområder.

Kommunerne har samtidig indsamlet input fra deres følgegrupper – typisk de grønne råd – samt på borgermøder og gennem indsendte forslag fra borgere.

Både Danmarks Naturfredningsforening og Landbrug & Fødevarer har haft følgegrupper. Danmarks Naturfredningsforening har bidraget på vegne af friluft- og naturorganisationer samt foreningens lokalafdelinger i kommunerne, mens Landbrug & Fødevarer har bidraget via lokale landbrugsorganisationer og lodsejere.

Omlægningsplanens robusthed

Treparten har haft fokus på at skabe en robust og dynamisk omlægningsplan, der kan justeres, når projekter ændrer sig eller falder fra undervejs.

For at gøre det lettere at justere planen fremover valgte treparten at indtegne alle teknisk egnede skitseprojekter i planen. Planen indeholder derfor skitseprojekter, der samlet set overstiger indsatsbehovet for kvælstofreduktion i hovedvandoplandet. Indsatskravet til kvælstofreduktion i Smålandsfarvandet er 627 tons kvælstof pr. år, og omlægningsplanen indeholder skitseprojekter for **1.131 tons kvælstof pr. år**.

I Smålandsfarvandet har vi et *potentiale* for at omlægge 13.218 hektar lavbundsjord, mens vi i omlægningsplanen har indtegnet skitseprojekter for **11.676 hektar** lavbundsjord. Potentialetallet for lavbundsjord kan i praksis være misvisende, da tallet omfatter både eksisterende naturområder, gennemførte lavbundsprojekter og i nogle tilfælde hele søer.

I Smålandsfarvandet har fagmedarbejderne identificeret og inkluderet teknisk egnede lavbundsprojekter i omlægningsplanen. I de tilfælde, hvor tørveindholdet i lavbundsområdet er utilstrækkeligt til at realisere et lavbundsprojekt, har fagmedarbejderne i mange tilfælde udarbejdet forslag til naturområder.

Treparten var enige om, at skitseprojekter med tydelig lodsejeropbakning skal prioriteres højt i implementeringsfasen for at sikre fremdrift og realisering af planen.

Som tidligere bemærket er arbejdet med omlægningsplanen ikke overstået i Lokal Trepert Smålandsfarvandet. Nationalt har man besluttet, at udpegning af potentielle arealer til skovrejsning og områder med naturpotentiale fortsætter i 2026. Derfor vil planen blive opdateret, når de egnede områder hertil er identificeret og udpeget i løbet af 2026.

3. Opmærksomhedspunkter

Arbejdet med omlægningsplanen har været en løbende proces, hvor planen er blevet udviklet samtidig med, at skinnerne er blevet lagt både lokalt og nationalt. Overordnet set er vi lokalt nået frem til et fornuftigt resultat. Der er dog forhold, vi i Den Lokale Trepert ønsker at fremhæve. Forholdene påvirker ikke planens hovedformål, men er vigtige og vil blive behandlet med samme grundighed som resten af planen fremover.

Minivådområder

Der indgår kun 3 minivådområder på skitseprojektniveau i planen. Det skyldes, at udtagningskonsulenterne ikke har haft kapacitet til at gennemgå og kvalitetssikre de mere end 300 henvendelser om minivådområder, de har modtaget, inden omlægningsplanen skulle færdiggøres.

Da henvendelserne om minivådområder ikke er teknisk screenet, kan udtagningskonsulenterne ikke fagligt stå inde for at indtegne minivådområder i planerne før årets udgang. SEGES Innovation, der koordinerer udtagningskonsulenternes arbejde, har allerede i juni 2025 meldt ud, at det i hele landet *ikke* vil blive muligt at indtegne skitseprojekter for minivådområder i tide til kommunalbestyrelses-/byrådsbehandlingen.

Den Lokale Trepert fremlægger derfor omlægningsplaner, der opfylder kvælstofmålet i samtlige delvandoplande, men som ikke indeholder nye minivådområder. Da planen er dynamisk, vil minivådområder blive tilføjet efterhånden, som de er ansøgt og godkendt af kommunen.

Det betyder samtidig, at der ikke er taget højde for effekten af minivådområder i forbindelse med opgørelse af kvælstofreduktionen i forhold til indsatsbehovet.

Sammenbinding af store naturområder og finansiering

I "Aftale om et Grønt Danmark" fremgår det, at planen skal bidrage til at sammenbinde og beskytte større naturområder. Som tidligere nævnt er det nationale mål 20 procent beskyttet natur.

På Sydsjælland og Øerne har de Lokale Treparter for Smålandsfarvandet og Østersøen allerede nu udarbejdet skitseprojekter, der sammenbinder større naturområder.

Disse områder omfatter blandt andet Susåens ådal, Holmegaards Mose og arealer ved Maribosøerne. Selvom områderne indeholder mange individuelle skitseprojekter, så viser planerne, at skitseprojekterne på sigt kan komme til at udgøre større sammenhængende naturområder.

Vådområde- og lavbundsprojekter samt skovrejsningsprojekter og permanent ekstensivering bidrager til at skabe mere natur og finansieres primært af statslige tilskudsordninger. Skitseprojekter i indsatskategorien Naturpotentiale finansieres ikke af de faste statslige tilskudsordninger og skal opnå finansiering på anden vis i samarbejde med private fonde, andre interessenter eller statslige puljer mv. Treparten vil i samarbejde med projektlederne og interesserede lodsejere arbejde for at muliggøre finansieringen af de større sammenhængende naturområder.

4. Den videre proces

Efter kommunalbestyrelsernes-/byrådenes principvedtagelse af planen har Den Lokale Trepart ansvar for at følge op på implementeringen af planen og holde den opdateret med ny viden og projekter. Samtidig skal der arbejdes med planlægning af nye skitseprojekter til skovrejsning og natur.

Den Lokale Trepart vil med hjælp fra kommunernes fagmedarbejdere undersøge, hvor det giver mest værdi at plante og udlægge urørt skov, beskytte grundvand og skabe sammenhængende naturområder. Planerne vil blive opdateret på baggrund heraf.

De nærmere rammer for det arbejde skal fastlægges i aftaler mellem KL og Ministeriet for Grøn Trepart med inddragelse af Landbrug & Fødevarer samt Danmarks Naturfredningsforening.

Når I læser dette notat, vil alle berørte lodsejere være blevet orienteret om de dele af deres arealer, der indgår i omlægningsplanen som et potentielt projekt. Projektlederne i kommunerne og Naturstyrelsen samt udtagningskonsulenterne fortsætter arbejdet med at opfylde målene i planen i samarbejde med de lokale lodsejere.

Det er vores forhåbning, at mange lodsejere vil se positivt på at indgå i et samarbejde om mulighederne på deres jorde og en arealomlægning til gavn for vandmiljøet, klimaet og naturen samt en fremtidssikret landbrugsproduktion.

Den Lokale Trepert Smålandsfarvandet v/ repræsentanterne udpeget af Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Naturstyrelsen og kommunerne

- Sara Jul Sørensen, Landbrug og Fødevarer
- Nicolai Oxholm Tillisch, Landbrug og Fødevarer
- Flemming Kruse, Danmarks Naturfredningsforening
- Jan Woolhead, Danmarks Naturfredningsforening
- Jane Skov Lind, Naturstyrelsen
- Cathrine Riegels Gudbergson (V), Næstved Kommune
- Niels Hav Hermansen, Næstved Kommune
- Jørgen Grüner (F), Slagelse Kommune
- Rune Frimann Larsen, Slagelse Kommune
- Jens Jacobsen (C), Sorø Kommune
- Sofie Hjelm Byrnak, Sorø Kommune
- Klaus Hansen (V), Ringsted Kommune
- Maria Cathrine Nielsen, Ringsted Kommune
- Tine Vinther Clausen (V), Lolland Kommune
- Martin Bruun, Lolland Kommune
- Annemette S. Johnsen (F), Guldborgsund Kommune
- Jakob Lysholdt, Guldborgsund Kommune
- Dorthe Egede Borg (V), Faxe Kommune
- Charlotte Rosenblad Ralund, Faxe Kommune
- Martin Graff Jørgensen (F), Vordingborg Kommune
- Diddi Maja Thiemann, Vordingborg Kommune
- Karen Thestrup Clausen (Ø), Holbæk Kommune
- Christian Ahlefeldt-Laurvig (V), Holbæk Kommune
- Thomas Pedersen (V), Kalundborg Kommune
- Charlotte Sondh, Kalundborg Kommune

Skabelon - Synergiparametre til vurdering af arealomlægningsprojekter